

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการที่ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงมากทั้งทางร่างกายและจิตใจ บางคนสามารถปรับตัวและยอมรับสภาพการเปลี่ยนแปลงนั้น โดยมีการปรับตัวที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบถึงการบริโภคอาหาร สุขภาพทางกาย และสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ ตามธรรมชาติมนุษย์เมื่อแก่ตัวลงจะมีผลทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของประสาทสัมผัสทั้ง 5 ต่ำลงคือ ประสาทที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการมองเห็น การรับรส กลิ่น เสียง และสัมผัสลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับคนหนุ่มสาว (ไทยลาบอนด์ไลน์, 2554: ออนไลน์) เพราะฉะนั้นผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลที่ดีจากสมาชิกภายในครอบครัว หรือเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิดจัดอาหารที่ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการ การรับประทานอาหารร่วมกันหรือเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในการรับประทานอาหารในบางครั้ง จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุไม่ควรละเลย ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขทางจิตที่ดี รู้สึกอบอุ่นที่ได้อยู่ท่ามกลางลูกหลาน และส่งผลถึงการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขที่แข็งแรง ไม่มีปัญหาของสุขภาพ และมีความสุขในบั้นปลายของชีวิตในที่สุด (เส้นทางสุขภาพ, 2553: ออนไลน์)

ประเทศไทยหลังจากมีการพัฒนาด้านสาธารณสุขอย่างได้ผล ทำให้ประชาชนมีอายุยืนยาวขึ้น จึงทำให้ปัจจุบันมีประชากรผู้สูงอายุเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ ซึ่งได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (aging society) แล้ว ตามเกณฑ์ที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้ การเพิ่มขนาดและสัดส่วนประชากรสูงอายุไทยยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2543 ถึง พ.ศ.2573 แสดงว่าอีกประมาณ 13 ปีข้างหน้า หรือในปี พ.ศ.2568 จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 14.9 ล้านคนหรือคิดเป็น 2 เท่าของประชากรสูงอายุในปี พ.ศ.2552 และในปี พ.ศ.2573 จะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 17.8 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 25 (ประมาณ 1 ใน 4) ของประชากรไทยทั่วประเทศ (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2555: ออนไลน์) ผู้สูงอายุมักมีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพ มีการเจ็บป่วยได้ง่าย เช่น โรคกล้ามเนื้อโรคระบบไหลเวียนโลหิต และโรคทางเดินหายใจ เป็นต้น สำหรับในจังหวัดเชียงใหม่ได้มีรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยในปี พ.ศ. 2555 ว่าจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนผู้สูงอายุมากเป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองจากจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมือง จากการที่ได้อยู่ในเมืองมีสภาพความเป็นอยู่ที่เร่งรีบและ/หรืออยู่กับสมาชิก

ในครัวเรือนที่ต้องทำงาน ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลหรือดูแลตัวเองน้อยลง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพที่ด้อยลงของผู้สูงอายุ การที่จะคงไว้หรือชะลอการเสื่อมถอยของสุขภาพต้องมีการออกกำลังกายและการพักผ่อนที่เหมาะสม รวมทั้งการได้รับสารอาหารที่ครบถ้วนหรือการเสริมสุขภาพ โดยเฉพาะการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และจากแนวโน้มประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้อุตสาหกรรมอาหารเล็งเห็นกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มตลาดที่น่าสนใจมาก โดยผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาหารของไทยเริ่มมีการปรับตัวให้ทันกระแสการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาสินค้าอาหารให้มีความหลากหลายและจับกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ซึ่งมีการศึกษาความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุและนำความต้องการนั้น นำผสมผสานในตัวสินค้าให้เกิดความลงตัว โดยนับได้ว่าจากกระแสดังกล่าวเป็นกระแสที่น่าสนใจสำหรับอุตสาหกรรมอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต (ผู้จัดการออนไลน์, 2553 : ออนไลน์)

จากการศึกษาของ สุจิตรา กาปัญญา พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ บริโภคอาหารตามที่ครอบครัวจัดเตรียมไว้ โดยมี บุตร-หลาน เป็นผู้จัดหาหรือกำหนดอาหารในแต่ละมื้อ ซึ่งอาจจะไม่ตรงตามความต้องการต่อร่างกายของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ประกอบกับแนวโน้มของอุตสาหกรรมอาหารเพื่อสุขภาพที่มีการคาดการณ์ว่าจะขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้จัดหาอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้ที่สนใจ หรือผู้ประกอบการนำข้อมูลไปประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาธุรกิจการจัดหาอาหารเพื่อสุขภาพต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้จัดหาอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ ในอำเภอเมืองเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบพฤติกรรมของผู้จัดหาอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับการดูแลผู้สูงอายุในอำเภอเมืองเชียงใหม่
2. เป็นแนวทางและข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาธุรกิจการจัดหาอาหารเพื่อสุขภาพ

1.4 นิยามศัพท์

พฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรม และการกระทำต่างๆ ของสมาชิกในครอบครัว หรือผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ ทำการจัดซื้อและจัดหาอาหารเพื่อสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ โดยใช้แนวคิดพฤติกรรมการบริโภค ในตั้งคำถามค้นหาพฤติกรรม ได้แก่ ประเภทของอาหารที่เลือกรับประทาน ความถี่ในการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ แหล่งเลือกซื้ออาหาร เป็นต้น เพื่อให้ได้คำตอบพฤติกรรมของผู้จัดหาอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ

ผู้จัดหาอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัว หรือเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ยกเว้นผู้ที่รับจ้างดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้ให้การดูแลช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ แก่ผู้สูงอายุ เช่น การจัดอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ และให้สอดคล้องกับสภาวะในร่างกายของผู้สูงอายุในแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังทำหน้าที่คอยดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจของผู้สูงอายุอีกด้วย

อาหารเพื่อสุขภาพ หมายถึง อาหารหลาย ๆ ชนิดทั้งมีอุปคติ หรือมีเสริมที่รับประทานเข้าไปแล้วได้รับสารอาหารครบถ้วน ส่วนวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการปรุงอาหารเพื่อสุขภาพมีลักษณะพิเศษกว่าปกติ เช่น พืชสมุนไพร ผักปลอดสารพิษ พืชผักอินทรีย์ และผักออร์แกนิกส์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีวิธีการเตรียมอาหารที่มีผลดีต่อสุขภาพ เช่น การนึ่งและอบ แทนการทอด ในส่วนอาหารที่เชื่อว่าเป็นผลดีต่อผู้สูงอายุ จะรวมถึงผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ทั้งในรูปแบบของเม็ด แคปซูล ผง เกล็ด ของเหลว หรือ ลักษณะอื่น ๆ